

ΜΟΥΣΕΙΟ: Μοντέρνο ἢ καί Δημοκρατικό

Ποιός ἔχτισε τή Θήβα τήν ἐφτάπυλη;

Στά βιβλία δέ βρίσκεις παρά τῶν βασιλιάδων τά ὀνόματα. Οἱ βασιλιάδες κουβάλησαν τ' ἀγκωνάρια;

Καί τή χιλιοκαταστραμμένη Βαθυλώνα - Ποιός τήν ξανάχτισε τόσες φορές; Σέ τί χαμόσπιτα τῆς Αἴμας τῆς Χρυσόλαμπρης ζοῦσαν οἱ οἰκοδόμοι;

Τή νύχτα πού τό Σινικό Τείχος ἀποτελείωσαν, πού πήγαν οἱ χτίστες; Ἡ μεγάλη Ρώμη εἶναι γεμάτη ἀψίδες θριάμβου. Ποιός τίς ἔστησε; Πάνω σέ ποιούς θριαμβεύσανε οἱ Καίσαρες; Τό Βυζάντιο τό χιλιotraγουδισμένο μόνο παλάτια εἶχε γιά τούς κατοίκους του;

Ἀκόμα καί στή μυθική Ἀτλαντίδα, τή νύχτα πού τή ρούφηξε ἡ θάλασσα, τ' ἀφεντικά βουλιάζοντας, μ' οὐρλιαχτά τούς σκλάβους τους καλοῦσαν.

Ὁ νεαρός Ἀλέξανδρος ὑπόταξε τίς Ἰνδίες.

Μονάχος του;

Ὁ Καίσαρας νίκησε τούς Γαλάτες.

Δέν εἶχε οὔτε ἓνα μάγιστρα μαζί του;

Ὁ Φίλιππος τῆς Ἰσπανίας ἔκλαψε ὅταν ἡ Ἀρμάδα του βυθίστηκε. Δέν ἔκλαψε, τάχα, ἄλλος κανένας;

Ὁ Μέγας Φρειδερίκος κέρδισε τόν Ἐφτάχρονο τόν Πόλεμο. Ποιός ἄλλος τόν κέρδισε;

Κάθε σελίδα καί μιά νίκη.

Ποιός μαγείρεψε τά νικητήρια συμπόσια;

Κάθε δέκα χρόνια κι ἓνας μέγας ἀντρας.

Ποιός πλήρωσε τά ἔξοδα;

Πόσες καί πόσες ἱστορίες.

Πόσες καί πόσες ἀπορίες.

Μπέρτολτ Μπρέχτ

Ἐρωτήσεις ἑνός ἐργάτη πού διαβάζει.

(1935)

(Μετάφραση Μ.Πλωρίτης)

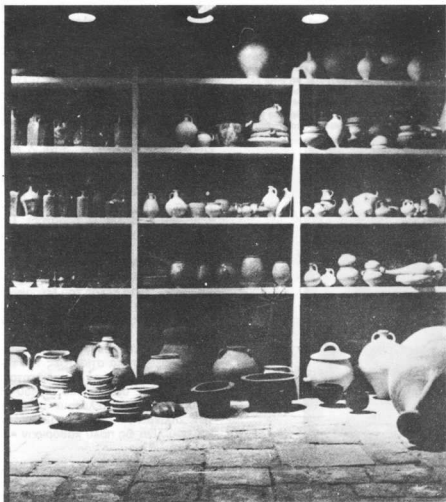
‘Η Διεύρυνση του μουσείου (Museum, τεύχος 144, 1984)

τήν ιδεολογική τους πορεία, ή όποια δέν κάνει τίποτε άλλο από τό τό να επικυρώνει τήν ύπαρξη κάποιου γούστου καί όρισμένη γνώση καί να θε-

σμοθετεί τήν πολιτιστική έτερογένεια τής ταξικής κοινωνίας. Έτσι, κληρονόμος τής παγκόσμιας πολιτιστικής παράδοσης θεωρείται

Πρώτο επίπεδο προσέγγισης: Τό μουσείο ως απόλαυση (άπό τήν έκδοση στο Μόναχο).

Ρωμαϊκό Μουσείο τής Κολωνίας. Έκθεση άντικειμένων καθημερινής χρήσης. Τό άντικείμενο εδώ άπο-ιεροποιείται καί γίνεται οικείο στο θεατή, ό όποιός τό έντόσχοι στη δική του καθημερινότητα (τά ράφια θυμίζουν καθημερινότητα σπιτιού ή καταστήματος).

μόνο μιά προνομιούχα τάξη, ή όποια χρησιμοποιεί αυτήν άκριβώς τή γνώση ως μέσο έξουσίας, δηλαδή έπιβολής όρισμένης ιδεολογίας.

Αυτή, όμως, ή αντίληψη είναι πού όδήγησε τό μουσείο σε άδιέξοδο, διασπώντας τή συνοχή τής διπλής του λειτουργίας, δηλαδή τής διατήρησης καί τής εκπαίδευσης. Βρίσκεται, λοιπόν, στην άνάγκη, τώρα, να επανασυνδέσει αυτές τίς λειτουργίες καί να άποκαταστήσει γόνιμο διάλογο μεταξύ άνθρωπου καί άντικειμένου, τώρα μάλιστα πού κατακλύζεται από μεγάλες μάζες. Νά γίνει, δηλαδή, εκπαιδευτική μονάδα, πού θά άποβλέπει στο σύνολο του πληθυσμού. Για να γίνει αυτό, χρειάζεται ριζική άλλαγή στην αντίληψη για τό μουσειακό άντικείμενο, πού πρέπει να θεωρηθεί πολιτιστικό προϊόν. Χρειάζεται ή αντίληψη ότι τό άντικείμενο δέν είναι αυτόνομη όντότητα, αλλά εξαρτημένο από πολλούς παράγοντες, πού άπαρτίζουν στο σύνολό τους κάποιον πολιτισμό.

Ός εδώ έχουμε τόν προβληματισμό για μόντερο μουσείο. Μόντερο πού σημαίνει ότι για να γίνει κατανοητό τό πολιτιστικό προϊόν χρειάζονται έπιπλέον πληροφορίες. Από δω καί πέρα, όμως, προβάλλει τό πρόβλημα τής δημοκρατικότητας του μουσείου, γιατί μόντερο δέ σημαίνει άναγκαστικά καί δημοκρατικό. Ό δημοκρατικός προβληματισμός ρίχνει τό κέντρο βάρους όχι στο άν θά πρέπει να έχουμε έπιπλέον πληροφορίες για τό άντικείμενο, πράγμα πού τό θεωρεί αυτόνομο, αλλά τί είδος πληροφορίες πρέπει να παρέχουμε. Μπροστά στο άντικείμενο, δηλαδή, ένδιάφερέ λιγότερο ή περιγραφή των μέσων πού χρησιμοποιεί

Εκπαιδευτικά προγράμματα του Έκπαιδευτικού Κέντρου Μου-

Σακούλα που χρησιμοποιούν στα μουσεία του Μοναχού για τη συσκευασία των διαφόρων αντικειμένων, -διαφορεκάν, έντυπων, θιβλιάν, που αγοράζει ο επισκέπτης.

Η σακούλα θα μπορούσε να ήταν ανώδυνη αν αντί για το ίδιο θέμα σε 4 διαφορετικές αποδόσεις υπήρχαν 4 διαφορετικά μεταξύ τους θέματα. Στην προκειμένη περίπτωση το ιδεολογικό περιεχόμενο έχει ενδιαφέρον. Δείχνει την εγκυρότητα της διαφοράς. Κάθε πολιτισμός, έχει δικό του τρόπο να βλέπει τον κόσμο όπως και κάθε άτομο μέσα στον ίδιο πολιτισμό. Έτσι θεωρούνται οι αισθητικοί κώδικες του ατόμου και κατά πρόκληση οι πολιτισμικοί στόχοι του. Αυτό είναι ανθρωπιστική επίσημη, και μάλιστα ξεκινώντας από μία σακούλα.

Εκπαιδευτικά προγράμματα του Έκπαιδευτικού Κέντρου Μου-

ό τεχνίτης ή ο καλλιτέχνης για τη δημιουργία και περισσότερο το γιατί αυτά τα μέσα είναι τα καταλληλότερα για τη συγκεκριμένη δημιουργία στη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή.

Η δημοκρατικότητα, λοιπόν, της λειτουργίας ενός μουσείου στηρίζεται στην άποψη ότι τόσο το ίδιο το αντικείμενο όσο και η αντίληψη γι' αυτό είναι προϊόντα ιστορικής διαδικασίας. Οι πληροφορίες, λοιπόν, που θα παρέχονται είτε με όπτικά μέσα (κείμενα, βίντεοκασέτες) είτε με Ξεναγήσεις και κυρίως αυτές που εξασφαλίζουν το ζωντανό διάλογο, πρέπει να αποβλέπουν στην ένταξη του αντικείμενου στο ιστορικό και κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο, άποσπώντας όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες από αυτό το αντικείμενο-φορέα πληροφοριών.

Τρεις είναι οι κατευθύνσεις που οδηγούν στην όσο το δυνατόν πληρέστερη πληροφόρηση πάνω στο αντικείμενο: α) η αισθητική, β) η ψυχολογική και γ) η κοινωνιολογική. Τι σημαίνουν αυτοί οι τρεις άξονες; Σημαίνουν ότι ο άνθρωπος που θα θυγαίνει από το μουσείο πρέπει να έχει αντιληφτεί τρία πράγματα. Ότι το ίδιο το αντικείμενο έχει ιστορικά καθορισμένη αισθητική υπόσταση. Ανήκει, δηλαδή, στην ιστορία των μορφών που αφορά την ιστορία της τέχνης, όπως αυτή έχει οριστεί ως τώρα. Δεύτερο, ότι το αντικείμενο αυτό έχει δημιουργηθεί από κάποιον, άρα έχει ψυχολογική σημασία ως προς αυτόν. Έδω εντάσσονται και τα βιογραφικά στοιχεία του δημιουργού. Τρίτο, ότι ο άνθρωπος είναι μέλος κοινωνικού συνόλου, κοινωνικής τάξης, ομάδας, υποομάδας, της οποίας η ιδεολογία το καθορίζει είτε θετικά

(αποδεχόμενός την) είτε αρνητικά (απορρίπτοντάς την).

Αυτό είναι σχήμα που αφορά οποιοδήποτε πολιτιστικό προϊόν, δεν εφαρμόζεται, όμως, πάντα αυτούσιο σε κάθε πολιτισμό. Είναι δύσκολο π.χ. να μιλήσει κανείς για ανθρωποδημιουργό στο Βυζάντιο, όταν η έννοια του ανθρώπου είναι περιορισμένη, πράγμα που φαίνεται κι από το γεγονός ότι ο καλλιτέχνης δεν υπογράφει σχεδόν ποτέ τα έργα του. Τουναντίον, είναι πολύ σημαντική η πιά πάνω έννοια στη σύγχρονη τέχνη, όπου ο καλλιτέχνης είναι έλευθερος ως δημιουργικό υποκείμενο, πράγμα που σημαίνει ότι στην πρώτη περίπτωση η ψυχολογική σημασία άτονει προς όφελος της κοινωνιολογικής, ενώ στη δεύτερη σημαίνει το αντίστροφο. Και κάτι άλλο, που ίσως είναι κι από τα σημαντικότερα. Ο επισκέπτης του μουσείου πρέπει θυγαίνοντας από αυτό να έχει καταλάβει ότι το μουσείο μπορεί να είναι χώρος απόλαυσης, ότι δεν υπάρχουν πολιτισμοί ώραιοι ή άσχημοι, καλύτεροι ή χειρότεροι, ούτε περίοδοι καλύτερες από άλλες. Ο ρόλος του μουσείου δεν είναι να αξιολογεί, αλλά να εξηγεί. Υπάρχουν πολιτισμοί διαφορετικοί. Η αποδοχή των πρώτων απόψεων, που είναι άπορροια της άποικιοκρατίας, δηλαδή κρίση Ξένων προς έμάς πολιτισμών με βάση τα δικά μας κριτήρια, οδήγησε στην εξαφάνιση πολλών μη ευρωπαϊκών πολιτισμών όπως και στον υποβιβασμό άλλων άπέναντι στο Δυτικό. Είναι το ίδιο θέμα που αντιμετώπιζει κι ο σύγχρονος καλλιτέχνης: Το δικαίωμα στη διαφορά· εκεί βρίσκεται και το κλειδί για την κατανόηση και εξήγηση της μοντέρνας τέχνης το

όποιο είναι ο ρόλος του υποκειμένου στην καλλιτεχνική δημιουργία. Τότε μόνο είμαστε κοντά στο δημοκρατικό μουσείο και στη ζωντανή παράδοση, γιατί κι αυτήν, όπως λέει ο Βάλτερ Μπένιαμιν: «Πρέπει σε κάθε εποχή να ξαναπροσταθούμε με τη σωζόμε από το συντηρητικό που επιδιώκει να την ιδιοποιηθεί. Αν ο έγχθρος νικήσει, άκόμα κι οι νεκροί δεν είναι άσφαλεις. Κι αυτός ο έγχθρος δεν έπαψε ποτέ να κινάει». Μόνο τότε θα δοθεί η σωστή απάντηση στην άπορία του έργάτη του Μπρέχτ, αλλά και στις δικές μας άποψεις. Πόσες και πόσες, λοιπόν, έσθύνες για να λυθούν αυτές οι άπορίες.

Άντρεας Ιωαννίδης Ιστορικός της Τέχνης

Museum: Modern and Democratic

A. Ioannidis

A Museum in order to function in the modern society must combine the two purposes that justify it: it needs to be both modern and democratic, which means that it will not only supply additional information on its exhibits, but will also carefully select the kind of information supplied. This selection must be done on the basis that the exhibit is a cultural product which possesses by itself an aesthetic value; also, that it has been created by an individual therefore, it includes a psychological value; and last, since its creator is a social being, the exhibit has, in addition, a sociologic value. Only when all these conditions occur we have the fullest possible consideration of and approach to the cultural product.